

KERKBLAD

Jaargang 23 - nummer 04
vrijdag 12 februari 2016
Editie

G eandewei

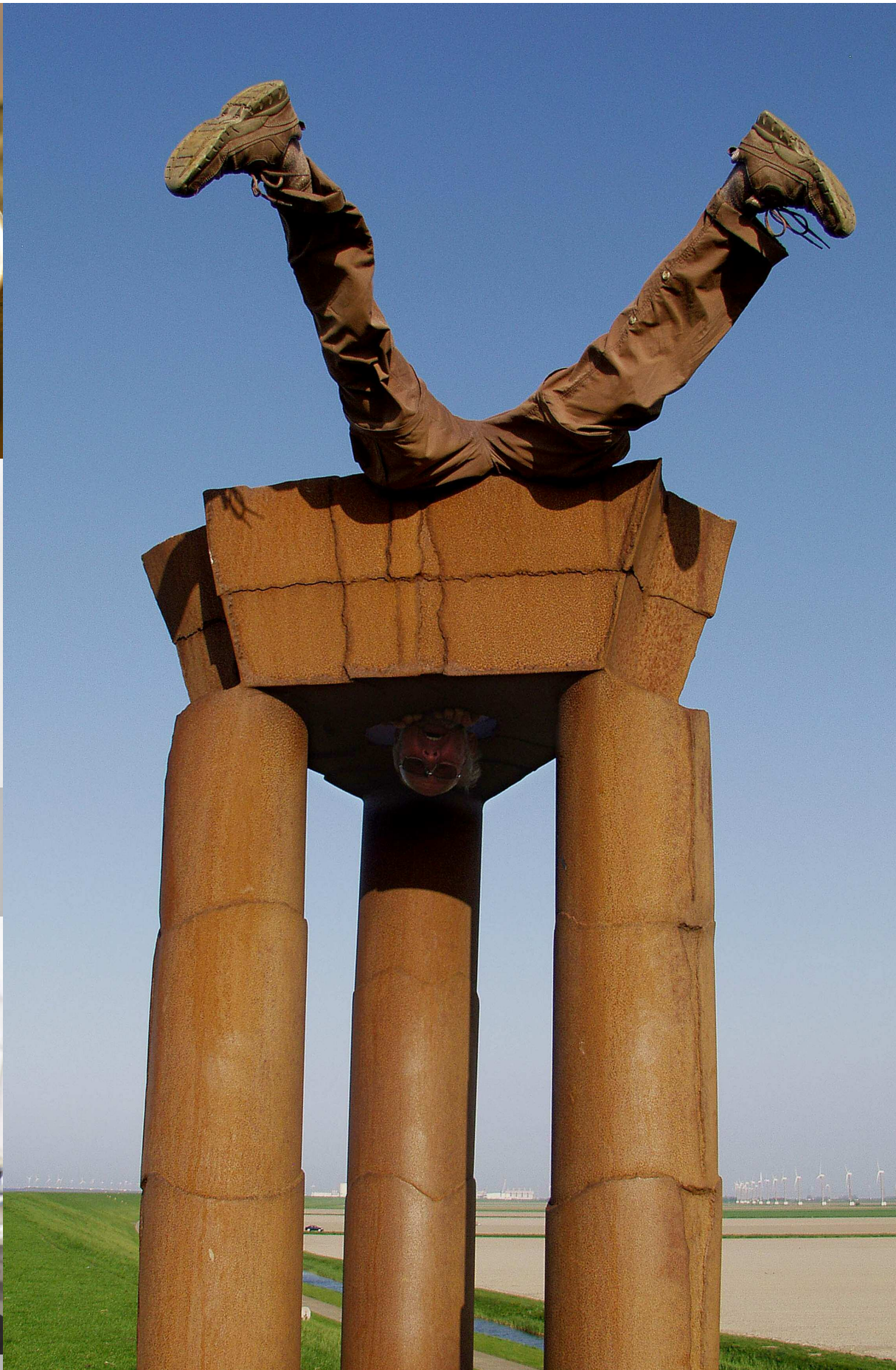
Aswoensdag en
de vergankelijkheid

Sporen van de
schiere monniken

Moeten we Joodse
tradities overnemen?

Alles eruit halen wat erin zit?

Protestantse
Kerk

Hoofdredacteur

Arjen Bakker, Leeuwarden

Redactie

D. van der Boon, Lauwersoog
S. Boukes, Damwâld
H. F. de Vries, Ternaard
G. Rinsma, Goutum
A. E. de Bildt, Drachten

Medewerkers

ds. T. Korteweg, Ferwert
ds. P. Boomsma, Nijverdal
ds. N. J. van den Herik, Drachten
dr. J. Mol, Nijega (Sm)
ds. E. J. Terpstra, Urk
ds. P. Huisman, Donkerbroek
dr. J. D. Wassenaar, Hellendoorn
prof. W. Verboom, Harderwijk
prof. R. Roukema, Zwolle
B. Kamphuis, Goutum
ds. R. Reitsma, Leeuwarden

Kopij algemene gedeelte

Uiterlijk 15 dagen voor verschijnen inleveren
Arjen Bakker,
L. Jacobszstraat 33, 8921 AR Leeuwarden
T: (058) 216 82 44
E: redactie@geandewei.nl
(Géén bezorgklachten en geen opzeggingen e.d.)

Kopij gemeentenieuws

Zie vermelding bij plaatselijke gemeenten.

Abonnementen, adreswijzigingen en bezorgklachten

Zie vermelding bij plaatselijke gemeenten.
Of kijk op www.geandewei.nl

Postabonnementen

Dekker Creatieve Media & Druk
Hortensiastraat 10, 8922 HD Leeuwarden
E: postabonnementen@geandewei.nl

Advertenties

Dekker Creatieve Media & Druk
Hortensiastraat 10, 8922 HD Leeuwarden
E: advertentie@geandewei.nl

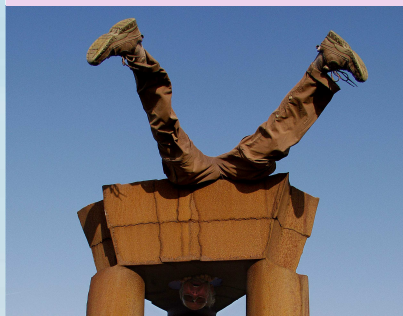
Vormgeving en Drukwerk

Dekker Creatieve Media & Druk
Hortensiastraat 10, 8922 HD Leeuwarden
E: geandewei@dekkercreatievemedi.nl

INHOUD

ALGEMEEN

Actueel: Een ander levensgevoel	3
Fotocolumn: Sirkelgong	4
Augustinusverkondiging: Waait de geest nog waarheen die wil?	4
Meditatie: Wat is Aswoensdag?	5
Column: Aukje de Bildt	5
Leesrooster	5
Geloofsgetuige: Manche Masemola	6
Boekbespreking: Schiere monniken en grijze vrouwen	6
Bijbel: Jezus' bergrede (2)	7
Diversen	7

Bij de foto op de voorpagina

Noordkaap is het noordelijkste puntje van Nederland, nabij de Eemshaven in Groningen. Sinds 2002 staat op deze plek boven op de zeedijk het monument 'De Hemelpoort' of ook wel 'Poort Kaap Noord' van René de Boer. 'Dizze man woe skyber noch fierder sjen, mar dat betearde raar', schrijft Willem Wilstra bij de foto, waaraan hij moest denken bij het lezen van Berend Kamphuis' stuk over 'alles eruit halen wat erin zit'. Is dat nu werkelijk altijd nodig?

Foto: Willem Wilstra.

Actueel

Een ander levensgevoel

Geloof is (ook) een kwestie van taal. Onlangs werd de nieuwe Dikke Van Dale gepresenteerd. Het was de hoofdredacteur opgevallen dat steeds meer woorden en zegswijzen uit onze taal verdwijnen, die ontleend zijn aan de bijbel. De mensen kennen ze niet meer. Zo wandelt het christelijk geloof ons (samen)leven uit. Daarmee verdwijnt kennis, maar ook heel veel meer: geschiedenis, cultuur en vooral een bepaald levensgevoel: het aanvoelen hoe de dingen zijn en de ruimte dát je het zo mag aanvoelen.

Door Berend Kamphuis

Komt er iets voor in de plaats? Blijft er een leegte achter, of sluipt een ander levensgevoel bij ons binnen? Soms hoor ik woorden en zinnnetjes die daarop duiden. Kleine, onopvallende zinnnetjes, die vanzelfsprekend klinken, maar waar toch iets wringt.

Wie de website van Alpe d'Huizes - de fietsactie tegen kanker - bezoekt, merkt tot zijn verbazing dat die pagina 'opgeven is geen optie' heet. 'Opgeven is geen optie'... dat klinkt heel vanzelfsprekend, maar is het dat ook? Het is een slogan die strijdbaarheid laat zien en dat is goed. Natuurlijk willen we allemaal ons steentje bijdragen aan het bestrijden van deze ziekte. En natuurlijk hopen we dat er een moment komt dat mensen niet meer door kanker zullen sterven.

Maar welk beeld wordt mensen voorgehouden bij wie behandeling niet meer mogelijk is? Hoe eerlijk en reëel is het om te zeggen dat opgeven geen optie is? Natuurlijk, het is een oppopper, een steun in de rug. Maar toch, soms zijn er in het leven geen opties (meer). Een kind dat gehandicapt is, een partner die chronisch depressief is. Soms is er geen keuze, zoals het woord optie wel suggereert. Het komt op je pad, je hebt je ermee te verstaan.

Geloof gaat niet over het maken van een ideale wereld, maar over in het reine komen met de breuken en de onmacht in ons eigen leven en dat van onze naasten. Misschien is dat leven wel het rijkst, dat gedragen wordt door het besef dat we alles uit handen moeten geven. Dat we ons vroeg of laat moeten overgeven. 'Opgeven is geen optie'... is het niet een beetje onbarmhartig?

Alles eruit halen?

In mijn werk - het onderwijs - wordt tegenwoordig met grote vanzelfsprekendheid gezegd dat we 'alles eruit moeten halen wat erin zit.' Zou het? Is dat een nastrevenswaardig ideaal? Natuurlijk snap ik wel wat er mee bedoeld wordt: wees ambitieus, er staat iets op het spel, geen zesjescultuur, onderwijs is de sociale zekerheid van de 21ste eeuw, werk aan je toekomst. Ik ben het daar mee eens.

En toch, beantwoordt ons leven aan zijn doel wanneer we alles eruit halen wat erin zit? Het is maar goed dat ik er niet alles uithaal wat erin zit. Een hoogleraar schreef in Trouw: 'Zodra we inzien dat criminaliteit ook een talent is, wordt duidelijk dat het in onderwijs juist gaat om het kritisch bevragen van talenten.'

Onderwijs is niet alleen een zaak van ontwikkelen, groeien en bloeien, maar ook een zaak van vormen. 'Kneden', zegt de onderwijzer-beeldhouwer, 'wieden', zegt de onderwijzer-tuinman. Is het christelijk geloof juist niet realistisch omdat het stem geeft aan het besef dat wij niet ongemengd goed zijn? Ook niet

ongemengd kwaad trouwens.

En als je niet alles eruit haalt wat erin zit, ben je dan minder mens? Tel je dan minder mee? Heb je dan nog niet begrepen dat het leven een wedstrijd is waarin jouw talenten de weg naar succes zijn? Heeft Jezus alles uit zijn leven gehaald wat erin zat? Ik weet het niet. Hij heeft wel alles gegeven. Daar ging het (Hem) blijkbaar om. Ik hoop dat dat verhaal op 'mijn' scholen verteld en geleefd wordt. Het is een veel moeilijker, maar ook een menselijker en eerlijker verhaal.

Ik maak mijzelf

De Binck-bank maakt reclame met een opvallende oneliner: 'Ik maak mezelf'. Wie het filmpje opzoekt, ziet verschillende mannen die duidelijk op weg zijn naar succes. Voor vrouwen is het blijkbaar niet weggelegd. Het begeleidende persbericht noemt de campagne 'de belichaming van de selfmade man anno nu' en spreekt over beelden 'uit het leven van de onafhankelijke denker en doener, die zélf bepaalt wat goed voor hem is.' Nee, dan moet je niet aankomen met een liefdevolle moeder die in de eerste jaren van deze stoere man steeds bedacht heeft wat goed is voor zoonlief. Met liefde en toewijding en vast ook met twijfel en aarzeling of ze het wel goed deed. Een moeder die zo de basis legde

voor zijn 'selfmade succes'. En dan loopt de onderwijzer hinderlijk in beeld, die zich niet zo'n snelle auto kon permitteren, maar wel met geduld, wijsheid en tact dit drukke en overheersende jongetje binnenboord hield. En hoe onafhankelijk zou deze man zijn? Het reclamebeeld laat vooral snel confectiesucces zien, hapklaar, bedoeld om te verleiden.

Drie zinnnetjes: 'opgeven is geen optie', 'alles eruit halen wat erin zit', 'ik maak mezelf'. Zo sluipt er een ander levensgevoel ons (samen)leven in. Ik voel me niet thuis bij dat levensgevoel. Het zegt: leven is winnen. Het zegt ook: voor sommigen is het wel weggelegd en voor anderen niet. Als je er maar voor vecht en als je maar doorgaat. Zou het?

Er wordt van het christelijk geloof wel eens gezegd dat het onwaarschijnlijke waarheden verkondigt. Het is omgekeerd. Juist tegenwoordig worden ons - zogenaamde - heel vanzelfsprekende waarheden verteld. Die waarheden vertellen een dwingend en onbarmhartig verhaal over ons en over elkaar. Het is een genadeloos verhaal dat ons onvrij maakt. Onze gebrokenheid is onze vrijheid. Daarom leven wij van genade.

Berend Kamphuis uit Goutum is
onderwijsbestuurder.

Hij is een vaste medewerker van Geandewei.

Het is maar goed dat niet iedereen altijd alles eruit haalt wat erin zit...

Foto: Willem Wilstra

Fotocolumn - Willem Wilstra

Sirkelgong

‘Doe sei God: Lit it wetter dat ûnder de himel is op ien plak gearrinne, dat it drûge boppe komt. En sa kaam it. God neamde it drûge ‘lân’ en it wetter dat gearrûn wie neamde Er ‘see’. En God seach dat it goed wie.’ (Genesis 1 : 9-10).

It grutste part fan de ierde is wetter (70 persint) en dat is net om ‘e nocht sa. Dat sâlte seewetter is de grutste waskmachine dy’t der bestiet. Wy, mei ús allen op dat oare stikje ierde, meitsje der in potsje fan. De smoarge lucht blaze wy yn ‘e loft en de wyn soarget derfoar dat it boppe in see komt, dêr’t it delslacht. Seewetter ferdampt en dêrtroch krije wy reinwolken.

Mei de soerstof fan de bosken, dy’t wol de ierdske longen neamd wurde, hâldt dat it libben op ierde yn stân.

Dochs binne wy gjin goede rintmasters. Troch ús manier fan libjen – mear, mear, mear – kin God it lykwicht fan dat reinigjend fermogen troch de natoer net mear byhâlde mei as gefolch:

it opwaarmjen fan de ierde, ranend poaliis, swiere stoarmen en reinbuien.

Soe it net in ‘hint’ fan Him wêze kinne, dat wy dat skoandere wetter net sa fergrieme moatte, mar oare droege lannen der mei helpe moatte? Wy wienen ea dochs in seefarrende naasje mei tankboaten...?!

Augustinusverkondiging

Waait de geest nog waarheen die wil?

De Raad van Kerken Friesland houdt op 10 mei in Joure een studie- en ontmoetingsmiddag voor pastores en predikanten. Onderwerp zijn de pinksterpreken van de kerkvader Augustinus. Het verhaal over de komst van de Heilige Geest op Pinksteren zoals verteld in Handelingen van de apostelen is een intrigerend maar ook lastig verhaal. Het gedruis van hevige wind, vurige tongen, spreken in vreemde talen en een stoet aan volkennamen zijn voor menig predikant een pittige opgave.

Augustinus van Hippo (354-430) diende bijna veertig jaar lang de geloofsgemeenschap van het

Noord-Afrikaanse Hippo Regius als predikant en bisschop. Van hem zijn honderden preken bewaard. Daaronder bevinden zich ook enkele pinksterpreken. In die toespraken blijkt Augustinus oog te hebben voor details in de Bijbeltekst waar je gemakkelijk overheen leest. Hij legt bovendien verrassende verbanden. Kan een bezielende pastor uit oude tijden eraan bijdragen om onze visie op het pinksterfeest te vernieuwen? De bijeenkomst wordt begeleid door drs. Hans van Reisen, theoloog en studierecretaris van het Augustijns Instituut in Eindhoven. Samen met anderen publiceerde hij

een reeks preekvertalingen en bijbelcommentaren van Ambrosius en Augustinus. Tijdens de bijeenkomst is een boekentafel aanwezig waarop alle leverbare boektitels met vertalingen van deze kerkvaders ter inzage en te koop liggen. De middag begint om 13:30 uur en eindigt omstreeks 16:15 uur met de uitnodiging onder het genot van een drankje de onderlinge ontmoeting nog even voort te zetten. Plaats van samenkomst is het parochiecentrum te Joure: Midstraat 110. De kosten voor deze studiemiddag bedragen €10,00 per persoon. Opgave kan via info@raadvankerkenfryslan.nl.

Meditatie

Wat is Aswoensdag?

'Aswoensdag is van oorsprong een rooms-katholieke traditie. Tijdens de kerkdienst worden de groene takjes van Palmpasen van vorig jaar verbrand. Met de as tekent de priester een kruisje op het hoofd van de mensen. En hij zegt: 'Stof zijt gij en tot stof zult gij wederkeren'. Deze woorden benadrukken de vergankelijkheid van het aardse leven. De vorm van het kruis wijst op het eeuwige leven. Steeds meer protestantse gemeentes hebben ook een aswoensdagviering.' Citaat uit: Kerk in actie

Door Gooitzen Riemersma

Bij de reformatie - en het ontstaan van de protestante kerken nadien - is zeer veel symboliek verloren gegaan. Niet verwonderlijk als we die tijd wat nader beschouwen. Maar gelukkig is er (soms schoorvoetend) weer veel symboliek teruggekomen binnen veel protestante kerken. Denkt u bijvoorbeeld maar aan de herdenking van de overledenen op laatste zondag van het kerkelijk jaar in plaats van op oudejaarsavond. Daar komt ook steeds meer symboliek bij, méér dan 'alleen maar' de namen van de overledenen te noemen. De veertigdagentijd voor Pasen heeft jaren geleden zijn intrede ook weer gedaan. Aswoensdag is wat minder bekend, althans bij mijn weten en in die kerken waar ik voorga. Het gaat over de vergankelijkheid van het aardse leven. Wel, met die vergankelijkheid hebben we allemaal te maken. De uitspraak: 'we weten pas wat gezondheid betekent als we ziek zijn' gaat echter in veel gevallen op. Dát we allemaal vergankelijk zijn is natuurlijk wel duidelijk. Maar we staan daar vaak pas écht bij stil als we geconfronteerd worden met ernstige ziekte van onszelf of bij dierbaren. Of wanneer de dood genadeloos toeslaat.

'Stof zijt gij en tot stof zult gij wederkeren'. Wij maken allemaal onze eigen eindtijd mee, hoezeer eindtijdpredikers al tweeduizend jaar volle zalen trekken dat het einde van de wereld NU ECHT nabij is. We zouden er bang van kunnen worden: van de eindtijdpredikers, maar ook voor de dood. 'Stof zijt gij en tot stof zult gij wederkeren.' Wat een troost en bemoediging om te mogen en kunnen geloven dat de dood niet het einde is! De vorm van het kruis wijst op het eeuwige leven. Waar kunnen we dat beter ervaren dan in de kerk, waar het evangelie, de blijde boodschap wordt verkondigd, dat Jezus de dood heeft overwonnen. Wanneer kunnen we dat beter ervaren dan tijdens Pasen en de aanloop daartoe?

Goede Vrijdag is immers niet het laatste, want de dood is overwonnen.

We kunnen daarover lezen wat Paulus heeft geschreven in Korintiërs 15: 22: 'Zoals wij door Adam allen sterven, zo zullen wij door Christus allen levend worden gemaakt...' Of wat Johannes schrijft in 1 Johannes 2:1-2: 'Christus Jezus, de nieuwe Adam heeft verzoening gebracht. Niet alleen voor ONZE zonden maar voor de zonden van de hele wereld.'

Wat kunnen zonden soms zwaar op ons mensen leven drukken, het verleden dat we meedragen. Verleden van vreugde en verdriet en zorgen, maar ook van onrecht en soms van wat wij andere mensen hebben aangedaan. Wat andere mensen ons aandoen is beter te benoemen dan onze eigen tekortkomingen of misstappen. Vergeving en verzoening zijn zo gemakkelijk nog niet, zeker niet wanneer we zelf moeten erkennen waar we fout zijn geweest, waar we zonden hebben begaan: het doel van ons menszijn hebben gemist.

De gebrokenheid van deze wereld, de gebrokenheid van ons mensen. Wat is het toch goed dat we mogen en kunnen geloven dat onze goede of slechte daden niet bepalend zijn voor God onze Schepper. Niet dat we er dús maar op los kunnen leven - de Bijbel is daar heel duidelijk over. Wél dat we mogen weten: Jezus neemt de zondaars aan, zoals we in een heel oud lied ook zingen. God moet niet met mensen verzoend worden, maar mensen met God. Hierin is de blijde boodschap dat er één God is en één bemiddelaar: Jezus Christus die zichzelf gegeven heeft als losgeld voor allen. (1 Tim. 2 : 3-6). Goede, gezegende, zinvolle veertig dagen én Pasen toegewenst.

Gooitzen Riemersma uit Wetsens
is kerkelijk werker te Holwerd

Column

Aukje de Bildt

Stilte-tijd...

De afgelopen maanden ben ik erg ziek geweest. Veel zieker dan vorig jaar toen ik rond deze tijd net klaar was met de chemokuren. Ik moest nu al mijn werk neerleggen. Ook privé werd ik gedeeltelijk afhankelijk van anderen. Af en toe kon ik nog de krant lezen en volgde ik op een afstand de discussie over euthanasie bij demente mensen. Men pleitte daar vóór, ook al kunnen zij zelf op het moment suprême niet meer 'ja' antwoorden op de vraag of ze euthanasie willen. Al eerder hadden theoloog Jean Jacques Suurmond en arts Bert Keizer hier hun mening over, die we konden lezen in Trouw. Jean Jacques Suurmond zag de winst van dement worden. Bert Keizer constateerde het verlies. Toen in de afgelopen maanden een psycholoog mij de vraag stelde of ik in staat was om mezelf het leven te benemen, beantwoordde ik deze vraag negatief. Dat zou ik nooit doen. Ik vind, ik geloof dat ik het leven gekregen heb uit Gods hand (wat dat ook maar mag betekenen). Ik zal het, als ik sterf, ook weer teruggeven en in Gods handen vallen (wat dát ook maar mag betekenen). Die geloofsopvatting bepaalt ook mijn visie op het leven, hoe het ook maar geleefd wordt: jong, oud, gezond, ziek, vrolijk of verdrietig, psychisch ziek of dement. Bij het leven horen prachtige momenten en tijden, maar ook 'klotetijden' of 'prut-met-peren'-maanden of -weken. Zo ziet ons bestaan op aarde er bij tijd en wijle uit. En de zin van ons leven, schreef de filosoof Martin Heidegger, ligt in ons bestaan. Dus zin heeft ons leven altijd. Een andere filosoof, Søren Kierkegaard, schreef: 'Ik ontdekte dat ik minder en minder te zeggen had, tot ik uiteindelijk stil werd en begon te luisteren. En in die stilte hoorde ik de stem van God.' Het verhaal van Elia vertelt hiervan. Hij is, vanwege een burn-out, in de woestijn van zijn leven (1 Kon. 19: 9 - 18) en ziet het niet meer zitten. Dan staat er geschreven dat Elia het gefluister van een zachte bries ervaart. Die woorden mag je, vanuit het Hebreeuws, ook vertalen met: 'een angstwekkende stilte'. Helemaal geen lieflijk zacht briesje dus. Het is de angstwekkende adembenemende stilte voor de storm. Je houdt je adem in: wat gaat er gebeuren? En dan spreekt God. Of anders gezegd: dan kan Elia de stem van God horen. Als alles je ontnomen wordt, als je niets weet te zeggen, als je ziek wordt of dement, en daardoor tijdelijk of voor altijd afhankelijk van anderen, als je alles uit handen moet geven, kan er ruimte komen voor iets Anders. Verlies kán winst worden. In de Grote Kerk van Drachten is in de komende veertigdagentijd een prachtige expositie van Eveline van Duijl: Denkeiland, zin in denken. Twaalf filosofen geven ons "zin in denken". Misschien 'horen' we in de denk-stilte van de veertigdagentijd een Stem...

Leesrooster

Week 7, 14 t/m 20 februari

zondag	Hebreeën 4:14-5:10
maandag	Hebreeën 5:11-6:8
dinsdag	Hebreeën 6:9-20
woensdag	Exodus 6:28-7:13
donderdag	Exodus 7:14-25
vrijdag	Exodus 7:26-8:11
zaterdag	Lucas 6:12-26

Week 8, 21 t/m 27 februari

zondag	Lucas 6:27-38
maandag	Lucas 6:39-49
dinsdag	Exodus 8:12-28
woensdag	Exodus 9:1-12
donderdag	Exodus 9:13-35
vrijdag	Exodus 10:1-20
zaterdag	Exodus 10:21-11:10

Geloofsgetuige

Manche Masemola

'Er zijn dus drie getuigen: de Geest, het water en het bloed, en het getuigenis van deze drie is eensluidend' (1 Joh. 5: 7-8)

** ca. 1913 - † 4 februari 1928, Sekhukhuneland (ZA)*

De beeldengalerij in het westelijke portaal van de Westminster Abbey in Londen kwam hier al vaker in beeld. Er staan tien martelaren voor het geloof uit de twintigste eeuw. Tussen grote beroemdheden staat er ook een eenvoudig Zuid-Afrikaans meisje uit de Transvaal. Manche Masemola was daar rond 1913 geboren. Ze maakte deel uit van het Pedi-volk dat in een soort reservaat leefde. Een minderheid van de Pedi was door het werk van Duitse en Engelse zendelingen tot het christendom overgegaan, argwanend bekeken door de rest, die de tribale godsdienst trouw bleef. Manche ging niet naar school, maar werkte mee op het land. Met een nichtje ging ze mee naar preken van de zending Moeka. Vervolgens ging ze bij hem op catechisatie omdat ze zich wilde laten dopen. Maar thuis ondervond ze tegenstand. Haar ouders vreesden dat ze behekst werd. Ze werd meegenomen naar een traditionele priester-medicijnman. Op zijn gezag dwongen haar ouders haar - met harde slagen - de voorgeschreven toverkruiden tot zich te nemen. Op 4 februari 1928 bezweek ze hieraan. Ze had zelf voorspeld dat ze gedoopt zou worden in bloed. Het verhaal houdt hier niet op. Kort erna werd een zusje ziek en stierf. Ze werd naast haar begraven. Hun vader plaatste een paar euphorbia's bij hun graf. Al vanaf 1935 vonden pelgrimages naar dit graf plaats. Het werd een bedevaartsplek. De Church of Southern Africa nam haar op onder haar heiligen. En moeder, die altijd was blijven ontkennen dat ze haar dochter vermoord had, liet zich veertig jaar na dato ook dopen. Dit is een riskant verhaal. Door haar te betitelen als martelaar voor het christelijk geloof lijkt er een zwart-wit-tegenstelling te ontstaan tussen christendom en 'primitieve' stamgodsdiensten. Het zou zelfs kunnen lijken dat die in de ogen van de Kerk (in dit geval de Anglicaanse) even erg zijn als het nazidom waaronder anderen in de beeldenrij hebben geleden. Zendingsverhalen zijn om begrijpelijke redenen niet meer zo populair als ze wel geweest zijn. En zeker verdienen ook de ouders - en misschien zelfs de priester uit dit verhaal - mededogen. Ze zijn ook slachtoffer van een proces van culturele verandering en aanpassing aan nieuwe omstandigheden. En ook in 'christelijke' landen zijn kinderen niet altijd veilig in het gezin van hun ouders, lopen er heel wat mensen met blauwe plekken op hun ziel vanwege de veroordeling die ze in hun familie ondergingen toen ze kozen voor een andere kerk of een ander geloof. Maar dan blijft het dus van belang dat zulke verhalen verteld blijven worden: hoe een eenvoudig tienermeisje de stem van haar hart volgde en hoe onveilig de wereld dan kan zijn.

Harmen Jansen

Boekbespreking Schiere monniken en grijze vrouwen

Aan de vooravond van de twaalfde eeuw werd in de bossen ten zuiden van Dijon in Frankrijk een nieuw klooster gesticht. Een groepje monniken probeerde daar de Regel van Benedictus zo strikt mogelijk te praktiseren. De plaats waar ze zich hadden gevestigd, heette 'Cistercium', de broeders werden daarom 'cisterciënzers' genoemd.

door dr. J.D.Th. Wassenaar

Na een moeizaam begin bleek hun initiatief ongekend succesvol. De monniken stichtten honderden nieuwe kloosters in alle windstreken van Europa, ook in Nederland, om te beginnen in Friesland. In 1165 werd het klooster Klaarkamp ten noorden van Rinsumageest gevestigd. Vanwege hun grijze kleding werden de cisterciënzers er 'schiere' monniken genoemd (schier = grijs). Aan het einde van de middeleeuwen was Nederland 34 cisterciënzer mannen- en vrouwenkloosters rijk. Deze kloosters hebben vaak honderden jaren bestaan. De afgelopen twintig jaar zijn over zes cisterciënzerkloosters monografieën verschenen: over Leeuwenhorst, Loosduinen en Ter Hunnepe, over de Colligatie van Sibculo, over de Abtenkroniek van Aduard en over Klaarkamp. Een overzichtswerk bestond nog niet, maar inmiddels is daarin voorzien, en wel door Philip Holt. In het rijk geïllustreerde boek *Schiere monniken en grijze vrouwen* vertelt hij de uitgebreide geschiedenis van de cisterciënzers, die 850 jaar lang onafgebroken in Nederland aanwezig geweest zijn en geeft hij een overzicht van alle cisterciënzerkloosters in ons land en net over de grens. De auteur heeft geen bronnenonderzoek gedaan, maar baseert zich op pennenvruchten van anderen. Zijn boek heeft dan ook geen wetenschappelijk oogmerk. Het wil de belangstellende lezer op toegankelijke wijze informeren over een monastieke cultuur. Van verreweg de meeste middeleeuwse cisterciënzerkloosters in Nederland is weinig of niets meer overge-

bleven. Dat geldt ook voor Klaarkamp, voor Bloemkamp of Oldeklooster bij Hartwerd, voor Sion bij Niewier, voor Nazareth of Geneareth bij Hallum, voor Nijeklooster of Aula Dei bij Scharnegoutum, voor Vrouwenklooster of Galilea bij Burum, voor Mariënbosch in Luinjeberd. Wat wel bewaard is: het vroegere brouwhuis van de abdij Gerkesklooster, thans in gebruik als protestantse kerk. Wat (verder) van verschillende kloosters overgebleven is? Het weinige: stenen (kloostermoppen), aardewerk, scherven. (De steen op de middelste kleine foto op de voorpagina is bijvoorbeeld een bouwfragment van Klaarkamp). En: grafmonumenten of grafstenen, kunstvoorwerpen en archiefmateriaal. Hier wil ik nog wijzen op het Museum Klooster Claercamp, aan de Klaarkampsterweg 6 te Rinsumageest (www.kloosterclaercamp.nl). Vermelding verdient ook nog, dat de monniken van de Abdij Sion, in 1883 in Diepenveen gesticht, op Eerste Pinksterdag 2015 hun laatste viering in de kerk van het complex hielden. Ze verhuisden later dat jaar naar Schiermonnikoog, het eiland dat zijn naam ontleent aan de schiere monniken die zich daar ooit vanuit het Friese klooster Klaarkamp gevestigd hadden. Daar zetten ze het monastieke leven voort.

N.a.v. Philip Holt, *Schiere monniken en grijze vrouwen. Cisterciënzers in Nederland 1165-1797. Een overzicht*; gebonden uitgave, 352 p.; Uitgeverij Damon, Budel; ISBN 978 94 6036 189 0; prijs: € 39,90.

Bijbel

Jezus' bergrede (2)

De bergrede in het Evangelie van Matteüs is mooi en prikkelend, zagen we in het eerste artikel van deze serie. Maar Jezus doet er ook uitspraken die christenen van nu voor problemen stellen.

Merkwaardig is dat volgens Jezus ieder detail van de wet van Mozes van kracht blijft en niet mag worden afgeschaft (5:17-19). Als dat inderdaad Jezus' opvatting was, dan hebben christenen zich daaraan niet gehouden. We kunnen ons afvragen of de gemeente waarvoor Matteüs zijn evangelie schreef, zich daaraan dan wél heeft gehouden. Waarschijnlijk moeten we aannemen dat de joodse christenen van die gemeente zo veel mogelijk aan het onderricht van Mozes hebben vastgehouden, terwijl de christenen uit de andere volken daarvoor grotendeels vrijgesteld waren. De wet van Mozes was immers bedoeld voor Israël, de joden dus. Maar omdat de kerk al gauw in meerderheid bestond uit de christenen uit de andere volken, werd aan hen de nauwgezette onderhouding van de wet van Mozes niet opgelegd.

Het wringt

Toch wringt er iets, want aan het eind van het Evangelie van Matteüs zegt Jezus tegen zijn leerlingen dat zij aan de volken alles moeten leren wat hij hun heeft opgedragen (28:19-20). 'Alles': dus ook de besnijdenis, de sabbat, de offers, alle joodse feesten? Er mocht volgens Jezus toch niets van de wet van Mozes worden afgeschaft?

Maar in het vervolg van zijn optreden legt Jezus daarop geen nadruk, volgens Matteüs. Het gaat Jezus dan meer om de kern van dat onderricht van Mozes en om Gods bedoeling ermee, zoals ook uit de rest van de bergrede blijkt. We stuiten hier op een vraagstuk dat in de eerste eeuw van de kerk heftig is bediscussieerd. Dat blijkt uit de brieven van Paulus en het boek Handelingen.

Uiteindelijk heeft de kerk in grote meerderheid de visie van (onder meer) Paulus gevolgd: niet-joodse christenen hoeven niet alle voorschriften van Mozes na te leven. Wel moeten joodse en niet-joodse christenen hun verschillende levensstijlen verdragen en de eenheid zoeken. Na verloop van tijd kregen de niet-joodse christenen zozeer de overhand dat de typisch Israëlitische voorschriften van Mozes in de kerk alleen nog geestelijk werden uitge-

legd, en dus niet letterlijk werden gehouden. Daar moeten we bij opmerken dat die ontwikkeling zich ook wel voordeed bij de joden zelf. Nadat in het jaar 70 de tempel in Jeruzalem door de Romeinen was verwoest, was het offeren van dieren en van de eerste opbrengst van de oogst daar immers onmogelijk geworden. De discussies van rabbijnen van die tijd getuigen ervan, dat zij zich vrij voelden een vrije en creatieve uitleg te geven aan voorschriften uit de boeken van Mozes die toen niet meer gepraktiseerd konden worden.

Uitschelden

Bevreemdend is ook dat Jezus zo streng spreekt over het uitschelden van anderen. Noem je iemand 'sukkel' of 'dwaas', dan kom je in de hel. Dat schelden is minstens zo erg als iemand vermoorden (5:21-22). We kunnen ons afvragen of Jezus zich zelf wel daaraan heeft gehouden. Heeft hij volgens ditzelfde evangelie de schriftgeleerden en Farizeeën niet ongenadig op hun nummer gezet? In hoofdstuk 23 noemt hij hen 'huichelaars', 'dwazen en blinden', omdat ze zich volgens hem niet oprecht aan het onderricht van Mozes hielden.

Of had alleen Jezus het recht anderen zo uit te schelden, maar mogen zijn leerlingen dat niet? Het zal toch ook wel om de intentie van zo'n uitspraak over het uitschelden gaan. Kom ik in de hel, omdat ik wel eens 'sufferd' tegen iemand heb gezegd? Belangrijker lijkt mij wat Jezus erna zegt: dat je je met elkaar verzoent als je een geschil hebt. Typisch joods zegt hij, dat je het eerst met elkaar moet goedmaken voordat je je offer naar het altaar (in de tempel in Jeruzalem) brengt. Dat heeft de kerk later betrokken op de viering van de Maaltijd van de Heer: eerst maak je het goed met die ander, voor je aan het Avondmaal deelneemt. Zo uitgelegd en toegepast, hebben die woorden van Jezus een enorme reikwijdte gekregen. En wat betreft die eerdere woorden over het uitschelden, moeten we er rekening mee houden, dat Jezus zijn onderricht soms bracht door sterk te overdrijven. Ook in het volgende artikel zullen we dat zien.

Door Riemer Roukema

Diversen

Studentenreis naar Taizé van 1 t/m 8 mei

Het Studentenplatform voor Levensbeschouwing wil – bij voldoende deelname – van 1 tot en met 8 mei naar oecumenisch klooster Taizé in Bourgondië (Frankrijk). Jongeren vanaf zeventien jaar kunnen zich tot 1 april opgeven bij Gerrit Groeneveld, tel. (0515) 579190 g.s.groeneveld@ziggo.nl, Robine van Olffen (06) 37493597, robineolffen@hotmail.com of Bauke Groeneveld, (06) 26248454, b.j.groeneveld@student.rug.nl (Groningen). Zij verstrekken ook graag nadere informatie. Kosten: 215 euro, inclusief maaltijden, verblijf en reiskosten..

Tonielfoarstelling 'Skûlje yn Jorwert'

J&Mteaterwurk fan Jan Arendz en Marije Geerstma bringe yn april en maaie it stuk 'Skûlje yn Jorwert', basearre op it boek 'Nachtboek van een kerkuil' fan dûmny Bas van Gelder. Hy wie yn de oarloch de dûmny fan Jorwert en moast op in bepaald stuit ûnderdûke yn syn eigen tsjerke. Dêr spilet ek de foarstelling him ôf. De earste kear is op 8 april. Foar ynformaasje en om kaarten te bestellen sjoch www.jmteaterwurk.nl

Enquête over de situatie in Syrië en Irak

De Raad van Kerken roept mensen op om mee te doen aan een enquête over de situatie van christenen in Syrië & Irak. Tot 2 maart is die in te vullen op hoopvoordekerkinsyrieenirak.nl. De campagnevoerders willen zicht krijgen op de vertrouwdsheid van de Nederlanders met de problemen waar de kerk in het Midden-Oosten voor geplaagd wordt. Hoe meer mensen de vragenlijst invullen, hoe duidelijker het beeld. De campagne wordt onder meer gedragen door MissieNederland, de Raad van Kerken, Open Doors en Kerk in Actie.

Zendingen krijgen geld voor muskietennet

Het Noodfonds van EZA Verzekeringen in Drachten keert uit vanwege het zika-virus. Zendingen die lid zijn van EZA mogen indien noodzakelijk op kosten van de verzekeraar een geïmpregneerd muskietennet/klamboe aanschaffen en ook muggenbescherming zoals Deet. De verzekeraar wil zo helpen voorkomen dat zendingen en/of hun ongeboren kinderen worden getroffen door het virus, dat in steeds meer landen opduikt, vooral in Zuid-Amerika.

Eerst maak je het goed met de ander, voor je aan het Avondmaal deelneemt.